

Доля Спаської церкви в Степані

В'їжджаючи в селище Степань, ліворуч від мосту на крутому березі Горині височить Свято-Преображенський храм. Він вистояв у роки величезних лихоліть не одне століття, однак 27 березня 1961 року його зняли з реєстру і, засвідченнями місцевих жителів, вщент, по-звірячому, розтросили й пограбували. І лише в часи незалежності України розпочалось відродження величного храму. Яким він був у давнину? Церква дерев'яна з трьома куполами, мала 18 вікон і троє дверей, зверху покрита сосною гонтою, збудували її в 1749 році. У довжину сягала 30 ліктів, ширину - 11, висоту - 60 (1 лікоть дорівнював 45-48 см). У Державному архіві області зберігаються документи за 1944-1961 роки уповноваженого в справах релігії на Рівненщині, в яких є відомості про Свято-Преображенську церкву в Степані. Зокрема тут подані описи її майна, списки й анкети членів церковної ради та священнослужителів. Серед майна значились антимінс, престол, жертівник, гробниця, плащаниця, ікона спускна, п'ятисвічник, святе Євангеліє, різні хрести, аналої, іконостас, ікони, хоругви, лампадки, підсвічники, вінці шлюбні тощо. Великою несподіванкою для мене стало те, що помічником церковного старости й скарбником з 1944 по 1956 рік був мій прадід Роман Радкевич.

На зборах ради-двадцятки постійно вирішували поточні питання, звітували перед уповноваженим при Рівненському облвиконкомі. В акті про огляд Свято-Преображенського храму від 24 червня 1951 року церковна рада зазначала, що будівля хоч давня, дерев'яна та без штукатурки, але як зовні, так і всередині міцна та придатна для подальшого молитовного богослужіння, крита бляхою, з хрестами на куполах. На підвір'ї були дзвіниця, житловий будинок священнослужителя, сарай, погріб.

В інвентаризаційній справі за 1959 рік є генеральний план храму, дзвіниці і всіх прибудов, а також кошторис витрат на земляні й оздоблювальні роботи, ремонти фундаменту, стіни, перегородки, перекриття і даху, підлоги й ін. Святиня мала внутрішню площу розмірами 64 кв. м, страхова вартість за даними технічного перепису на той рік становила 53764 тис. крб. Радянська влада всіляко намагалась боротись проти релігії як «опіуму для народу», якнайшвидше знищуючи храми. Так було і зі Спаською церквою, як називали її місцеві жителі. Тож з подачі чиновників діючий храм раптово стає непридатним для богослужіння. В акті за 6 квітня 1961 року комісія в складі заступника голови Степанської райради І. Бобова, голови селищної ради С. Мурзи й інших осіб встановила, що Свято-Преображенська церква на 75 відсотків непридатна для богослужіння й перебуває в аварійному стані. Як зазначав уповноважений у справах релігії по Рівненській області: «З жовтня 1960 року церковні служби в Преображенській церкві не проводяться, оскільки її релігійна громада об'єдналась з релігійною громадою Троїцької церкви, і всі потреби стали проводити в Троїцькій церкві. Вибрали нову релігійну громаду, куди ввійшли й представники Преображенської, а правлячий архієпископ не заперечує проти цього.

4 квітня 1961 року голова Степанської районної ради М. Назаренко звернувся до голови виконкому Рівненської обласної ради й надіслав акт про аварійність, просив дати дозвіл на закриття та використання матеріалу на інші цілі. Рівненська обласна рада підтримала це звернення й посприяла якомога швидшому знищенню святині. У рішенні від 29 травня 1961 року зазначалось: «Розглянувши лист виконкому Степанської районної ради від 14 квітня 1961 року, акт технічного стану будівлі Преображенської церкви і заключення уповноваженого в справах російської православної церкви, виконком обласної ради відзначає, що Преображенська церква, знята з реєстру 27 березня 1961 року, перебуває в аварійному стані й використати її для культових цілей не є можливим, тому виконком обласної ради вирішив дозволити Степанській районній раді розібрати церкву як аварійну, а будівельні матеріали використати під будівництво культурно-освітніх будівель». Рішенням обласної ради від 23 вересня 1961 року, постановою ради в справах Російської православної церкви при Раді Міністрів СРСР від 26 жовтня цього ж року було вирішено перебудувати недіючу церкву під Будинок піонерів. Як бачимо, запланована акція

тотальної руйнації православних храмів здійснювалась як вищим керівництвом, так і місцевою владою без будь-яких зволікань. Хотілося б, щоб ми знали, що з надр духовності формувалась і формується культура будь-якої нації, а тим більше нас, українців, - споконвічних християн, яким Бог дарував чудову землю, віру, надію і любов.

Галина НОВАК